

Warszawa, dnia 17 kwietnia 2025 r.

Poz. 338

**UCHWAŁA NR 52
RADY MINISTRÓW**

z dnia 31 marca 2025 r.

w sprawie „Rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniejsz na lata 2025–2028”

Na podstawie art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2025 r. poz. 198) Rada Ministrów uchwala, co następuje:

§ 1. Ustanawia się „Rządowy program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniejsz na lata 2025–2028”, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: *D. Tusk*

Załącznik do uchwały nr 52 Rady Ministrów
z dnia 31 marca 2025 r. (M.P. poz. 338)

**Rządowy program ograniczania przestępczości
i aspołecznych zachowań *Razem bezpieczniej*
na lata 2025–2028**

Warszawa 2025 r.

Spis treści

Wstęp.....	3
Diagnoza sytuacji	5
Ocena Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej” za lata 2007–2024	11
Zgodność Programu z aktami prawa krajowego i dokumentami strategicznymi	13
Założenia ramowe	13
I. Cele Programu.....	14
II. Założenia Programu.....	15
III. Adresaci Programu	15
IV. Realizatorzy Programu i ich zadania.....	15
V. Obszary, kierunki i działania Programu	17
VI. Przewidywane skutki finansowe	23
VII. Przewidywane efekty i zagrożenia realizacji Programu	26
VIII. Sposób monitorowania i sprawozdawczości	27

Wstęp

Jednym z fundamentalnych aspektów funkcjonowania państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa i zagwarantowanie porządku publicznego jego mieszkańcom. Wyrazem powyższego jest zawarcie w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. poz. 483, z późn. zm.¹⁾) obowiązku zapewnienia bezpieczeństwa obywateli, jako jednego z podstawowych zadań państwa, poza strzeżeniem niepodległości i nienaruszalności terytorium, zapewnieniem wolności i praw człowieka i obywatela, strzeżeniem dziedzictwa narodowego oraz zapewnieniem ochrony środowiska (art. 5 Konstytucji RP).

Konstytucja RP wskazuje wprost, że Rada Ministrów zobowiązana jest do zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego państwa oraz porządku publicznego (art. 146 ust. 4 pkt 7 Konstytucji RP). Jednak bezpieczeństwo na poziomie lokalnym w znacznej mierze zależne jest od skutecznej współpracy właściwych organów państwa z jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi. Bezpieczeństwo, poza wymiarem kwantyfikowalnym utożsamianym zazwyczaj ze wskaźnikami dotyczącymi liczby czynów zabronionych czy skuteczności organów państwa w zakresie ścigania ich sprawców, zależne jest bowiem od jego społecznej percepcji, a w konsekwencji prowadzone w tym zakresie działania muszą uwzględniać lokalną specyfikę i potrzeby.

Z tego względu zadania z zakresu bezpieczeństwa i porządku publicznego przypisane zostały wielu instytucjom, w tym nie tylko wyspecjalizowanym organom administracji rządowej (dotyczy to szczególnie umundurowanych i uzbrojonych formacji), lecz także jednostkom samorządu terytorialnego.

W całym procesie zapewniania bezpieczeństwa i porządku publicznego istotną rolę należy przypisać społecznościom lokalnym tworzonym przez mieszkańców, którzy najlepiej potrafią zidentyfikować problemy i potrzeby swojej wspólnoty. Dlatego też z punktu widzenia instytucjonalnego największe znaczenie w zakresie określania potrzeb społeczności lokalnych należy przypisać strukturom jednostek samorządu terytorialnego, które znajdują się najbliżej mieszkańców. Szybkość reakcji na pojawiające się problemy i zagrożenia na poziomie lokalnym to najistotniejsze czynniki wpływające na skuteczność działań.

Samorząd terytorialny posiada uprawnienia w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, wynikające z ustaw o samorządzie terytorialnym. W polskim porządku prawnym podstawową jednostką samorządu jest gmina, zatem to na gminie spoczywa obowiązek realizacji zadań publicznych służących zaspokajaniu potrzeb wspólnoty, w tym związanych z porządkiem

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. poz. 319, z 2006 r. poz. 1471 oraz z 2009 r. poz. 946.

publicznym i bezpieczeństwem obywateli. Zadanie to zostało przez ustawodawcę wyszczególnione w treści ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465, 1572, 1907 i 1940). Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 14 w szczególności do zadań własnych gminy zalicza m.in. sprawy porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli. Zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli wykonywane są na poziomie powiatu, w myśl regulacji zawartej w art. 4 ust. 1 pkt 15 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 107 i 1907). Starosta jest zwierzchnikiem powiatowych służb, inspekcji i straży. W celu realizacji zadań starosty w zakresie zwierzchnictwa nad powiatowymi służbami, inspekcjami i strażami oraz zadań określonych w ustawach w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli tworzy się komisje bezpieczeństwa i porządku, do zadań których należy m.in. ocena zagrożeń porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli na terenie powiatu, opiniowanie pracy Policji i innych powiatowych służb, inspekcji i straży, a także jednostek organizacyjnych wykonujących na terenie powiatu zadania z zakresu porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, przygotowywanie projektu powiatowego programu zapobiegania przestępczości oraz porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli.

Różnorodność potrzeb społecznych generuje potrzebę powoływania organizacji pozarządowych, które stanowią dobrowolne zrzeszenia ludzi działające w celu realizacji interesu publicznego. Szeroki zakres działania organizacji pozarządowych powoduje, że w perspektywie występującego podwyższonego zagrożenia bezpieczeństwa publicznego organizacje te coraz częściej włączają się w funkcjonowanie sfer, które dotychczas zastrzeżone były dla państwa. Organizacje pozarządowe potrafią mobilizować grupy społeczne do działania, ale także skupiają i ukierunkowują ich aktywność, co może przełożyć się w przyszłości na minimalizację zagrożeń i zapewnienie bezpieczeństwa sobie oraz innym ludziom. Dlatego należy podkreślić fakt, że organizacje pozarządowe odgrywają szczególnie istotną rolę w edukacyjnej działalności na rzecz bezpieczeństwa, która wiąże się z prowadzeniem szkoleń z zakresu ratownictwa i udzielania pomocy przedmedycznej, jak również organizacją kampanii społecznych, informujących o potencjalnych zagrożeniach czy patologiach społecznych. W tym zakresie członkowie organizacji pozarządowych częstokroć mogą stanowić także wsparcie dla profesjonalnych służb.

Rządowy program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej jest nieprzerwanie realizowany od 2007 roku, jego zasadniczym założeniem jest ograniczenie najbardziej dokuczliwej dla obywateli przestępczości pospolitej oraz tworzenie efektywnych lokalnych systemów bezpieczeństwa przy współpracy z lokalnymi społecznościami obejmującymi zarówno jednostki samorządu terytorialnego, jak i organizacje pozarządowe.

Diagnoza sytuacji

W 2023 r. Policja stwierdziła ogółem **810 631 przestępstw** (*tabela nr 1*), czyli o 71 746 mniej niż w 2022 r. (882 377). Wskaźnik wykrywalności ogólnej przestępstw wyniósł 72 % i był nieznacznie wyższy od uzyskanego w 2022 r., który wyniósł 71,7 %. W 2023 r. Policja ustaliła ogółem 305 618 podejrzanych o popełnienie przestępstw. W porównaniu do roku 2022 (317 079) był to spadek o 11 461 osób.

Tabela nr 1: Ogólna liczba przestępstw stwierdzonych za lata 2022–2023

Przestępstwa stwierdzone		% wykrycia		Podejrzani	
2022	2023	2022	2023	2022	2023
882 377	810 631	71,7	72,0	317 079	305 618

Źródło: opracowano na podstawie informacji przekazanych przez KGP.

W 2023 r. stwierdzono ogółem **483 896 przestępstw kryminalnych** (*tabela nr 2*), czyli o 25 561 mniej niż w 2022 r. (509 457). W 2023 r. zarzuty popełnienia przestępstw kryminalnych przedstawiono 194 090 osobom podejrzanym, z czego 49 280 zatrzymanym na gorącym uczynku. W 2022 r. ustalono ogółem 198 576 osób podejrzanych o popełnienie przestępstw. Na gorącym uczynku przestępstwa zatrzymano 51 278 osób.

Tabela nr 2: Liczba stwierdzonych przestępstw kryminalnych w latach 2022–2023

Przestępstwa stwierdzone				Podejrzani	
2022	2023	2022	2023	zatrzymani na gorącym uczynku	
				2022	2023
509 457	483 896	198 576	194 090	51 278	49 280

Źródło: opracowano na podstawie informacji przekazanych przez KGP.

Wśród przestępstw kryminalnych wyróżnia się tzw. **przestępstwa pospolite** (*tabela nr 3*). Jest to grupa najbardziej uciążliwych dla społeczeństwa 7 przestępstw, do których zaliczają się: bójka i pobicie, kradzież cudzej rzeczy, kradzież samochodu, kradzież z włamaniem, przestępstwa rozbójnicze, uszkodzenie mienia oraz uszczerbek na zdrowiu.

Liczba przestępstw stwierdzonych w tej kategorii w 2023 r. wynosiła 236 440, a w roku 2022 – 249 022. W 2023 r. zarzuty popełnienia przestępstw w tej kategorii przedstawiono 70 141 osobom podejrzanym, z czego 15 624 zatrzymanym na gorącym uczynku. W 2022 r. ustalono ogółem 70 326 podejrzanych o popełnienie przestępstw. Na gorącym uczynku przestępstwa zatrzymano 15 961 osób.

Tabela nr 3: Liczba stwierdzonych przestępstw pospolitych w latach 2022–2023

Przestępstwa stwierdzone		Podejrzani			
2022	2023	2022	2023	zatrzymani na gorącym uczynku	
				2022	2023
249 022	236 440	70 326	70 141	15 961	15 624

Źródło: opracowano na podstawie informacji przekazanych przez KGP.

Dane dotyczące liczby stwierdzonych w 2023 r. przestępstw w każdej z wymienionych **7 kategorii przestępstw pospolitych** (tabela nr 4) przedstawiają się następująco (w nawiasach umieszczone są liczby odnoszące się do roku 2022):

1. bójka i pobicie – 2849, w tym 683 czyny karalne nieletnich (2891, w tym 426 czynów karalnych nieletnich),
2. kradzież cudzej rzeczy – 120 139, w tym 2224 czyny karalne nieletnich (124 115, w tym 2166 czynów karalnych nieletnich),
3. kradzież samochodu – 6491, w tym 42 czyny karalne nieletnich (7575, w tym 41 czynów karalnych nieletnich),
4. kradzież z włamaniem – 64 511, w tym 1656 czynów karalnych nieletnich (70 256, w tym 1823 czyny karalne nieletnich),
5. przestępstwa rozbójnicze – 4647, w tym 703 czyny karalne nieletnich (4832, w tym 809 czynów karalnych nieletnich),
6. uszkodzenie rzeczy – 34 934, w tym 823 czyny karalne nieletnich (37 361, w tym 1055 czynów karalnych nieletnich),
7. uszczerbek na zdrowiu – 9360, w tym 927 czynów karalnych nieletnich (9567, w tym 955 czynów karalnych nieletnich).

Tabela nr 4: Liczba stwierdzonych w 2023 r. przestępstw w każdej z wymienionych 7 kategorii przestępstw pospolitych

Bójka i pobicie		Kradzież cudzej rzeczy		Kradzież samochodu			
przestępstwa stwierdzone	w tym: czyny karalne nieletnich	przestępstwa stwierdzone	w tym: czyny karalne nieletnich	przestępstwa stwierdzone	w tym: czyny karalne nieletnich		
2849	683	120 139	2224	6491	42		
Kradzież z włamaniem		Rozbój		Uszkodzenie rzeczy		Uszczerbek na zdrowiu	
przestępstwa stwierdzone	w tym: czyny karalne nieletnich	przestępstwa stwierdzone	w tym: czyny karalne nieletnich	przestępstwa stwierdzone	w tym: czyny karalne nieletnich	przestępstwa stwierdzone	w tym: czyny karalne nieletnich
64 511	1656	4647	703	34 934	823	9360	927

Źródło: opracowano na podstawie informacji przekazanych przez KGP.

Zgodnie z danymi z tabeli nr 5 w 2023 roku odnotowano łącznie **15 133 próby samobójcze** (2022 – 14 520). Podobnie jak w 2022 r., co trzecia próba zakończyła się zgonem 5233 (2022 – 5108). Zarówno w 2023, jak i w 2022 r. odsetek prób samobójczych popełnianych przez kobiety i mężczyzn pozostaje na porównywalnym poziomie. W 2023 r. próbę samobójczą podjęło 9612 mężczyzn, w tym 4404 ze skutkiem śmiertelnym (2022 – 9381/4261) oraz 5521 kobiet, w tym 829 zakończonych zgonem (2022 – 5139/847).

W 2023 roku nastąpił wzrost, jeśli chodzi o samobójstwa osób w 8 grupach wiekowych na 16. Na przykład w grupie wiekowej 25–29 odnotowano 390 zgonów na 1351 prób, gdy w 2022 roku było to 356 osób na 1270 prób, w grupie wiekowej 40–44 prób samobójczych zakończonych zgonem było 553 (2022 – 465).

Przybywa również prób samobójczych wśród dzieci i młodzieży w wieku 13–18 lat. W 2023 r. na swoje życie targnęły się 2054 osoby, z czego w 138 przypadkach próby samobójcze zakończyły się zgonem (2022 r. 2008 prób i 150 zgonów).

Tabela nr 5: Dane statystyczne dot. zjawiska samobójstw w Polsce w latach 2022–2023

	2022	2023		2022	2023
Liczba osób w zamachach samobójczych <u>ogółem</u> (próby i zakończone zgonem)	14 520	15 133	Liczba osób w zamachach samobójczych <u>zakończonych zgonem</u>	5108	5233
Kobiety	5139	5521	Kobiety	847	829
Mężczyźni	9381	9612	Mężczyźni	4261	4404

Źródło: opracowano na podstawie informacji przekazanych przez KGP.

Z informacji przekazanej przez KGP (tabela nr 6) wynika, że w **2023 r. nastąpił wzrost liczby wypełnionych formularzy „Niebieska Karta – A”** w odniesieniu do 2022 r. W roku 2023 funkcjonariusze Policji wypełnili 62 170 formularzy „Niebieska Karta – A”, co w stosunku do 2022 roku stanowi wzrost o 525 formularzy, kiedy wypełniono 61 645 formularzy.

W 2023 r. na terenie kraju zarejestrowano 54 029 wypełnionych przez Policję formularzy wszczynających procedurę „Niebieskie Karty”. W 2022 r. formularzy wszczynających procedurę było 52 569. Natomiast w 2023 r. liczba formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy w rodzinie / domowej w trakcie trwającej procedury wyniosła 8141. W odniesieniu do 2022 r. dało to spadek o 935 formularzy.

W 2023 r. w stosunku do poprzednich okresów sprawozdawczych odnotowano spadek liczby przypadków przemocy w rodzinie / domowej. Stwierdzono bowiem 131 171 sytuacji dotyczących poszczególnych rodzajów przemocy, co w odniesieniu do 2022 r. dało spadek o 642 przypadki.

W 2023 r. liczba osób, co do których istniało podejrzenie, że doznają przemocy w rodzinie / domowej, wyniosła 77 832 osoby, co w stosunku do roku 2022 i 2021 stanowi wzrost odpowiednio o 6201 osób i 2071 osób. W 2023 r. największą grupę osób, co do których istniało podejrzenie, że doznają przemocy w rodzinie / domowej, stanowiły kobiety (51 631 osób). W dalszej kolejności były to osoby małoletnie – 17 039 osób oraz mężczyźni – 9162 osoby. Spadek w odniesieniu do 2022 r. odnotowano tylko w kategorii kobiet (o 304 osoby). Natomiast w kategorii małoletnich i mężczyzn odnotowano wzrost (małoletni o 6057 osób, mężczyźni o 448 osób).

W 2023 r. odnotowano wzrost ogólnej liczby osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie / domową. Liczba ta wyniosła 63 016 osób, co w stosunku do 2022 r. oznacza wzrost o 772 osoby.

Tabela nr 6: Liczba wypełnionych przez Policję formularzy „Niebieska Karta” oraz dane statystyczne dotyczące przemocy domowej za lata 2022–2023

	2022	2023
Liczba wypełnionych przez Policję formularzy „Niebieska Karta – A” (ogółem), w tym:	61 645	62 170
– liczba formularzy wszczynających procedurę	52 569	54 029
– liczba formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy domowej w trakcie trwającej procedury	9076	8141
Liczba osób doznających przemocy domowej (ogółem), w tym:	71 631	77 832
– kobiet	51 935	51 631
– mężczyzn	8714	9162
– małoletnich	10 982	17 039
Liczba osób stosujących przemoc domową (ogółem), w tym:	62 244	63 016
– kobiet	6497	7595
– mężczyzn	55 426	55 225
– nieletnich	321	196
Liczba osób stosujących przemoc domową będących pod wpływem alkoholu (ogółem), w tym:	31 807	30 261
– kobiet	1872	2171
– mężczyzn	29 901	28 079
– nieletnich	34	11
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej	566	611

Źródło: opracowano na podstawie informacji przekazanych przez KGP.

W 2023 roku do Policji zgłoszono **20 936 wypadków drogowych** mających miejsce na drogach publicznych, w strefach zamieszkania lub strefach ruchu. W porównaniu z 2022 rokiem liczba ta spadła o 386 wypadków (2022 – 21 322 wypadków). W wyniku wypadków drogowych 1893 osoby poniosły śmierć, co jest porównywalne z rokiem 2022, w którym zginęło 1896 osób. W wypadkach drogowych rannych zostało 24 125 osób (w tym ciężko 7595). W 2022 r. obrażenia odniosły 24 743 osoby (w tym ciężko 7541), co stanowi spadek o 618 osób. W 2023 roku do jednostek Policji zgłoszono 365 991 kolizji drogowych, co stanowi wzrost o 3725 kolizji w porównaniu do 2022 r. (362 266).

Wśród czynników mających decydujący wpływ na bezpieczeństwo ruchu drogowego (*człowiek – droga – pojazd*) na pierwsze miejsce zdecydowanie wysuwa się człowiek. To właśnie zachowanie poszczególnych grup użytkowników dróg wpływa na powstawanie wypadków drogowych. Inne czynniki miały zdecydowanie mniejsze znaczenie.

W 2023 roku z winy kierujących pojazdami powstało 19 058 wypadków (2022 – 19 373). W wyniku tych zdarzeń śmierć poniosły 1622 osoby (2022 – 1621), a 22 328 zostało rannych (2022 – 22 834). Natomiast piesi uczestnicy ruchu drogowego w 2023 roku spowodowali 1007 wypadków (2022 – 1084), w wyniku których śmierć poniosło 206 osób (2022 – 201), a obrażenia ciała odniosło 820 osób (2022 – 904). Z winy osób poruszających się przy użyciu urządzenia wspomagającego ruch (UWR) w 2023 r. powstały 23 wypadki (2022 – 18), w których 24 osoby zostały ranne (2022 – 19).

Niepokojącym zjawiskiem, biorąc pod uwagę kwestię ochrony bezpieczeństwa ruchu drogowego, jest znaczący wzrost w pierwszych czterech miesiącach 2024 r. (w porównaniu do analogicznego okresu 2023 r.) liczby wypadków drogowych ze skutkiem śmiertelnym i liczby śmiertelnych ofiar wypadków drogowych. Od 1 stycznia do 30 kwietnia 2024 r. doszło do 499 wypadków drogowych ze skutkiem śmiertelnym, w których zginęły 543 osoby, co oznacza wzrost o 58 (+11,62 %) najtragiczniejszych zdarzeń i o 57 (+10,5 %) ofiar śmiertelnych. W omawianym okresie doszło ogólnie do 5780 wypadków drogowych i 129 184 kolizji drogowych. W porównaniu z okresem od 1 stycznia do 30 kwietnia 2023 r. liczba wypadków drogowych zwiększyła się o 525 (+9,0 %), a liczba kolizji drogowych o 17 396 (+13,46). Dane te stanowią ważne uzasadnienie dla wzmożenia działań prewencyjnych i profilaktycznych wobec wszystkich uczestników ruchu drogowego.

Tabela nr 7: Dane ogólne o wypadkach drogowych

	Kolizje	Wypadki	W tym:	
			zabici	ranni
2022	362 266	21 322	896	24 743
2023	365 991	20 936	893	24 125

Źródło: opracowano na podstawie informacji przekazanych przez KGP.

Z badania²⁾ przeprowadzonego przez Centrum Badania Opinii Społecznej w kwietniu 2024 r. na temat poczucia bezpieczeństwa i zagrożenia przestępczością wynika, że 88 % Polaków uważa, że Polska jest krajem, w którym żyje się bezpiecznie. W tym przypadku jednak, inaczej niż w odniesieniu do okolicy miejsca zamieszkania, dominują oceny umiarkowanie pozytywne – 62 % respondentów uważa, że Polska raczej jest krajem, w którym żyje się bezpiecznie, a 26 % jest o tym zdecydowanie przekonanych. Za kraj niebezpieczny do życia uważa Polskę co dziesiąty badany. Natomiast poczucie bezpieczeństwa w najbliższej okolicy miejsca zamieszkania badanych jest niemal powszechne – 96 % pytanych stwierdziło, że miejsce, w którym mieszkają (dzielnice, osiedle, wieś), można nazwać bezpiecznym i spokojnym. W ciągu ostatnich pięciu lat ofiarą przestępstwa padło 13 % badanych. Większość z tej grupy (8 % ogółu) padła ofiarą tylko jednego typu przestępstwa. Najwięcej badanych zadeklarowało, że w ciągu ostatnich pięciu lat

²⁾ Komunikat z badań „Bezpieczeństwo publiczne w doświadczeniach i ocenie Polaków”, nr 49/2023 – maj 2024.

doświadczyło kradzieży (8 %). Nieznacznie mniej niż poprzednio jest też osób, którym w okresie pięciu lat poprzedzających badanie włamano się do domu, mieszkania lub jakiegokolwiek innego pomieszczenia (4 %). Umyślnego zranienia lub pobicia doświadczyło w ciągu ostatnich pięciu lat 2 % respondentów. Na poziomie 4% utrzymuje się odsetek osób, które padły ofiarą innych przestępstw, tj. m.in. cyberprzestępczość, oszustwa, zniszczenie mienia oraz napaść słowna i groźby karalne. Sporadycznie wspominano także o molestowaniu, mobbingu, znęcaniu psychicznym i fizycznym, nakłanianiu do użycia środków odurzających, pomówieniu i przestępstwie gospodarczym. W przypadku osobistego poczucia zagrożenia przestępczością kobiety znacznie częściej niż mężczyźni (50 % wobec 38 %) obawiają się, że ofiarą przestępstwa może stać się ktoś z ich najbliższej rodziny. Większość badanych, którzy w ostatnich pięciu latach byli ofiarą jakiegoś przestępstwa (55 %), deklaruje, iż obawia się, że ofiarą przestępstwa może stać się ktoś z ich najbliższej rodziny, natomiast blisko dwie trzecie (66 %) badanych, którzy nie mają takich doświadczeń, nie ma takich obaw.

Agresja, przemoc, konflikt i nietolerancja stają się w świadomości współczesnego człowieka elementami społecznego pejzażu, trwałymi komponentami systemu informacji, życia codziennego, a nawet masowej kultury i rozrywki. Z roku na rok rośnie też liczba nieletnich sprawców przestępstw. Przestępczość nieletnich jest jednym z najbardziej nagłościonych zjawisk społecznych w ostatnim czasie – w szczególności odkąd zjawisko to przeniosło się do cyberprzestrzeni, gdzie niejednokrotnie ofiara przemocy staje się także obiektem hejtu. To Internet i sieć komórkowa stały się jednym z najpopularniejszych wśród młodzieży mediów i są przez nich postrzegane jako ulubiona forma spędzania wolnego czasu, nauki, komunikowania się oraz poszukiwania informacji. Nowe technologie stały się narzędziem agresji i przemocy, nie tylko wobec dzieci i młodzieży, ale też wobec wszystkich grup wiekowych. Cyberprzemoc (z ang. *cyberbullying*)³⁾, rozpowszechnianie plotek i oszczerstw, kradzież tożsamości, mowa nienawiści to dzisiejsze zachowania przemocowe, które przeniosły się ze szkolnych korytarzy i ulic do sieci wirtualnej. To Internet jest dziś miejscem rozpowszechniania o zasięgu globalnym retoryki i ideologii powodujących podziały oraz zagrażających pokojowi.

Przed tymi i innymi wyzwaniem stoją dziś instytucje państwowe. Każde zachowanie przemocowe, zarówno to dotyczące przemocy w rodzinie, uzależnień, aspołecznych zachowań dzieci i młodzieży, brawura na drogach czy cyberprzemoc, wymaga interwencji. Dlatego tak ważna jest profilaktyka w każdej dziedzinie, albowiem częstokroć ofiary przestępstwa pozostawione bez pomocy nie radzą sobie z przeżywanymi emocjami, co wpływa na ich sposób myślenia o sobie

³⁾ *Cyberbullying* to rodzaj przemocy, z jakim mamy do czynienia w sieci. Etymologia tego pojęcia wywodzi się od ang. słowa *bullying*, które oznacza „terroryzowanie, nękanie”, oraz członu *cyber*, odnoszącego się do Internetu i cyberprzestrzeni (więcej informacji na stronie: <https://www.gov.pl/web/baza-wiedzy/cyberbullying--nekanie-w-sieci>).

i innych, a także na relacje z otoczeniem, co może prowadzić do destruktywnych konsekwencji, tj. prób samobójczych.

Ocena Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpiecznie” za lata 2007–2024

Od 2007 r. w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji koordynowano realizację czterech edycji *Rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpiecznie*, którego głównym celem było wspieranie szeroko rozumianych działań na rzecz bezpieczeństwa społeczności lokalnych. W sumie w latach 2007–2024 przyznano łącznie dofinansowanie dla 1217 projektów na kwotę blisko 90 010 291 zł.

Z perspektywy 17 lat obowiązywania czterech edycji Programu należy stwierdzić, że dzięki realizacji projektów, dofinansowanych w ramach ogłaszanych co roku konkursów (naborów), udało się zainicjować współpracę lokalnych podmiotów, które przygotowując wspólne przedsięwzięcia, przeprowadziły różnego rodzaju inicjatywy mające na celu poprawę różnych aspektów bezpieczeństwa na swoim terenie. *Program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpiecznie”* od 2011 r. poddawany był przez zewnętrzne ośrodki badawcze badaniom ewaluacyjnym, których celem była ocena jego efektywności.

Doświadczenia i efekty czterech edycji *Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpiecznie”* uzasadniają jego kontynuację. Potwierdzenie powyższego stanowi również rekomendacja zawarta w raporcie ewaluacyjnym pn. *Badanie efektywności programów lokalnych w ramach Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpiecznie im. Władysława Stasiaka na lata 2022–2024, które w 2023 r. były dofinansowane i realizowane w ramach celu szczegółowego pt. wzmocnienie bezpieczeństwa w miejscach publicznych, ze szczególnym uwzględnieniem tworzenia lokalnych systemów bezpieczeństwa* przygotowanego przez zewnętrzny niezależny podmiot. Zgodnie z raportem ewaluacyjnym rekomenduje się kontynuację Programu w kolejnych latach, z uwagi na zidentyfikowane zapotrzebowanie na realizację działań skoncentrowanych na podniesienie bezpieczeństwa (realnego i odczuwalnego) społeczności lokalnych. Program ma też znaczący wpływ na postrzeganie Policji i poziom zaufania do tej służby.

W szczególności ewaluator przedmiotowego raportu zwrócił uwagę, że realizacja projektów pozwoliła na osiągnięcie trwałych efektów, zarówno o charakterze „twardym”, infrastrukturalnym, jak i „miękkim”, dotyczącym działań edukacyjnych ukierunkowanych na kształtowanie bezpiecznych postaw i zachowań obywateli tak jak np. bezpieczne zachowania uczestników ruchu drogowego czy umiejętności udzielania pierwszej pomocy. Zrealizowane projekty przyczyniły się m.in. do zwiększenia świadomości społeczeństwa w kwestii potencjalnych zagrożeń

i bezpieczeństwa na drodze, a także doposażenia, przebudowania czy zmodernizowania przejść dla pieszych. Interwencja pozwoliła ponadto ograniczyć liczbę wypadków z udziałem pieszych na modernizowanych przejściach. Istotną rekomendacją była również kwestia, aby w kolejnej edycji Programu zwiększyć liczbę projektów przeznaczonych do realizacji tak, by móc zaspokoić zgłaszane potrzeby w zakresie bezpieczeństwa, zwłaszcza ukierunkowanych na działania profilaktyczno-edukacyjne.

Z przedmiotowych badań wynika też, że w sposób właściwy zostały zidentyfikowane potrzeby lokalnych społeczności. W ocenie ewaluatorów przy przygotowaniu projektu właściwie zostały zdiagnozowane problemy i potrzeby lokalne, a także zastosowano adekwatne rozwiązania problemów.

Z przeprowadzonych badań ewaluacyjnych wśród beneficjentów Programu wynika, że realizacja zadań finansowanych w ramach Programu jest słuszna i stanowi kontynuację projektów, które pozwalają na podnoszenie bądź utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa w różnych sferach życia społecznego, gospodarczego i kulturowego.

Główne wnioski wynikające z dotychczasowych raportów, doświadczeń i badań efektywności programów lokalnych w ramach Programu „Razem bezpieczniej” wskazują na:

1. wysoką skuteczność działań podejmowanych w ramach projektów lokalnych; Program jest oceniany pozytywnie jako działanie przyczyniające się do zwiększenia realnego bezpieczeństwa i poczucia bezpieczeństwa mieszkańców,
2. zwiększenie świadomości mieszkańców i odbiorców działań Programu w zakresie identyfikacji zagrożeń, sytuacji niebezpiecznych i zachowań aspołecznych; odnotowano wzrost poziomu wiedzy oraz świadomości obywateli, a także nabycie nowych kompetencji oraz kwalifikacji zwłaszcza wśród pracowników służb publicznych, nauczycieli, psychologów,
3. wysoki stopień zaangażowania w działania społeczności lokalnych oraz pozytywny odbiór projektów przez mieszkańców,
4. stworzenie trwałych partnerstw na rzecz bezpieczeństwa na poziomie wojewódzkim, powiatowym i lokalnym,
5. pozytywny wpływ realizacji Programu na postrzeganie Policji jako instytucji działającej na rzecz dobra mieszkańców i współpracy z nimi,
6. wzrost doposażenia w sprzęt i urządzenia oraz inwestycje infrastrukturalne w obszarze bezpieczeństwa ruchu drogowego na poziomie lokalnych społeczności,
7. możliwość realizacji ponadstandardowych działań zgodnych z potrzebami lokalnymi, które nie byłyby możliwe bez dodatkowego wsparcia finansowego udzielanego w ramach Programu,

8. przejrzysty i sprawny system dofinansowania projektów realizowanych na poziomie lokalnym przez jednostki samorządu terytorialnego i organizacje pozarządowe; Program należy kontynuować, bowiem przez lata wprowadził znane już mechanizmy dofinansowania działań wojewódzkich i lokalnych,
9. możliwość przetestowania i sprawdzenia w warunkach lokalnych nowych, często innowacyjnych rozwiązań, niejednokrotnie kontynuowanych w innych społecznościach, przez co zwiększa się ich zakres terytorialny.

Zgodność Programu z aktami prawa krajowego i dokumentami strategicznymi

Rządowy program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej wpisuje się w Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (z perspektywą do 2030 r.), przyjętą w drodze uchwały przez Radę Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r., która odnosi się m.in. do zwiększenia poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego jako warunku rozwoju kraju. Istotnym czynnikiem realizacji powyższego celu jest doskonalenie skuteczności służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo oraz sprawne rozpoznawanie nowych zagrożeń. Kluczem do tego jest odpowiednie prawo, unowocześnianie infrastruktury i wyposażenia służb, podnoszenie poziomu ich wyszkolenia i współpraca międzynarodowa. W tym miejscu należy wskazać, że Program wpisuje się w kierunek interwencji IV.5. Zwiększenie skuteczności państwa w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępczości wspomnianej wyżej Strategii w następujących obszarach: Ograniczanie przestępczości pospolitej [...] zarówno w dużych aglomeracjach miejskich, jak i mniejszych miejscowościach oraz Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, m.in. przez zapewnienie szybkiej i skutecznej reakcji Policji i innych służb na zgłoszenia.

Rządowy program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej będzie się także wpisywał w inne strategiczne dokumenty, w tym znajdujące się obecnie na poziomie projektowania, tj.: *Koncepcja Rozwoju Kraju 2050* i średniookresowa strategia rozwoju kraju, w założeniach której wyszczególniono cel: „Wzmocnienie bezpieczeństwa, odporności i sprawności państwa”.

Założenia ramowe

Opracowanie nowego dokumentu jest podyktowane wpływem perspektywy czasowej, na którą został ustanowiony *Rządowy program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2022–2024*.

Założeniem *Rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej na lata 2025–2028*, zwanego dalej „Programem”, jest kontynuacja szerokiego spektrum działań mających na celu zarówno zwrócenie uwagi opinii publicznej na zjawisko

przestępczości i społecznych zachowań, jak i podejmowanie odpowiednich działań profilaktyczno-edukacyjnych przez ograniczenie najbardziej dokuczliwej dla obywateli przestępczości pospolitej oraz tworzenie efektywnych lokalnych partnerstw na rzecz bezpieczeństwa.

Metody i narzędzia realizacji celów Programu będą miały zastosowanie w skali całego kraju.

Program ma charakter uniwersalny, z uwzględnieniem priorytetów z zakresu przeciwdziałania przestępczości i społecznych zachowań.

Program stanowi zaktualizowaną kontynuację działań dotychczasowych czterech edycji *Programu ograniczania przestępczości i społecznych zachowań Razem bezpiecznie* realizowanych od 2007 roku.

W rozdziale pierwszym określono cel główny oraz cele szczegółowe Programu. W rozdziale drugim dokładnie sprecyzowano założenia Programu. W rozdziale trzecim zaś wymieniono adresatów Programu, a w rozdziale czwartym określono jego realizatorów. W rozdziale piątym wskazano obszary, kierunki i działania Programu, natomiast w rozdziale siódmym – przewidywane efekty realizacji Programu.

W Programie określono też skutki finansowe realizacji poszczególnych zadań (VI) oraz zasady sprawozdawczości ze zrealizowanych zadań (VIII).

Ograniczanie przestępczości i społecznych zachowań w Polsce jest procesem wymagającym czasu, wysiłku, nakładów finansowych, zaangażowania wszystkich służb, a także zmiany świadomości społecznej.

Realizacja Programu przyczyni się do ograniczenia przestępczości i społecznych zachowań. Działania wskazane w Programie są określone w sposób elastyczny, dzięki temu będzie możliwe realizowanie nowatorskich lokalnych programów dostosowanych do specyfiki potrzeb występujących na danym terenie.

I. Cele Programu

Cel główny

Poprawa stanu bezpieczeństwa w miejscach publicznych i podniesienie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców społeczności lokalnych

Cele szczegółowe:

Cel nr 1: Wzrost wiedzy oraz umiejętności w zakresie identyfikacji zagrożeń dla bezpieczeństwa i sposobów ograniczania i zapobiegania im w różnych sferach życia społecznego

Cel nr 2: Kształtowanie bezpiecznych przestrzeni w miejscach publicznych społeczności lokalnych

II. Założenia Programu

W celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przestępczości i aspołecznym zachowaniom, w tym realizacji celów wskazanych w Programie, określono siedem podstawowych obszarów zawierających kierunki działań oraz sprecyzowano oddziaływania wobec różnych grup odbiorców:

1. *Propagowanie aktywnego i bezpiecznego stylu życia*
obszar kierowany do ogółu społeczeństwa,
2. *Tworzenie, rozwijanie i doskonalenie kompetencji społecznych w zakresie cyberbezpieczeństwa*
edukacja społeczna i rozwijanie umiejętności wszystkich grup wiekowych w zakresie cyberbezpieczeństwa,
3. *Kształtowanie pożądanych postaw obywatelskich, społecznych i etycznych*
edukacja prawna z zakresu bezpieczeństwa skierowana do wszystkich grup wiekowych,
4. *Propagowanie kultury bezpieczeństwa ruchu drogowego*
obszar kierowany do wszystkich uczestników ruchu drogowego,
5. *Profilaktyka w zakresie oszustw na szkodę osób i podmiotów gospodarczych – wypracowanie dobrych praktyk*
obszar kierowany do małych/średnich przedsiębiorców oraz do nabywców towarów i usług,
6. *Budowa/przebudowa/remont elementów bezpieczeństwa infrastruktury drogowej*
obszar kierowany do jednostek samorządu terytorialnego,
7. *Budowa/przebudowa/remont monitoringu wizyjnego w przestrzeni publicznej*
obszar kierowany do jednostek samorządu terytorialnego.

III. Adresaci Programu

Program jest skierowany do:

- 1) ogółu społeczeństwa,
- 2) służb i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przestępczości i aspołecznym zachowaniom.

IV. Realizatorzy Programu i ich zadania

Realizacja działań na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego podejmowanych w ramach Programu prowadzona będzie w ramach współdziałania ministra właściwego do spraw

wewnętrznych, jako koordynatora Programu, wojewodów oraz, jako podmiotów współpracujących, jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych. Podmioty odpowiedzialne będą realizować działania określone w Programie zgodnie ze swoimi kompetencjami.

Koordynacja i monitorowanie realizacji Programu będzie dokonywane na dwóch poziomach.

Zadania wynikające z Programu na poziomie centralnym będzie koordynował minister właściwy do spraw wewnętrznych, zwany dalej „Koordynatorem Programu”. Zadania Koordynatora Programu:

1. powołuje, w drodze zarządzenia, Zespół monitorujący do spraw realizacji *Rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpiecznie*,
2. corocznie określa harmonogram realizacji Programu, zasady naboru do konkursu na dofinansowanie projektów, w tym określa maksymalną wartość projektu, propozycję celów priorytetowych do dofinansowania w ramach celów szczegółowych, kryteria formalne i merytoryczne oceny projektów,
3. informuje wojewodów o rozpoczęciu naboru do konkursu na dofinansowanie projektów,
4. wybiera projekty w oparciu o kryteria merytoryczne spośród projektów wskazanych do dofinansowania przez wojewodów,
5. przekazuje wykaz projektów do dofinansowania z rezerwy celowej ministrowi właściwemu do spraw finansów oraz wojewodom.

Na szczeblach wojewódzkich realizatorami Programu są wyznaczeni przez wojewodów Wojewódzcy Koordynatorzy Realizacji *Rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpiecznie*. Zadania na poziomie województwa:

1. przekazanie do samorządów informacji o otwarciu naboru do konkursów na dofinansowanie projektów,
2. powołanie wojewódzkiego zespołu ds. wdrażania, koordynacji i naboru wniosków, w skład którego poza przedstawicielami wojewody wchodzi przedstawiciele Policji i Państwowej Straży Pożarnej oraz w zależności od zakresu tematycznego projektów – przedstawiciele Straży Granicznej,
3. ocena projektów w oparciu o kryteria określone przez Koordynatora Programu, w tym dokonanie oceny projektów w oparciu o kryteria formalne,
4. przekazanie ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych wykazu rekomendowanych projektów zgłoszonych do dofinansowania,
5. koordynacja Programu na poziomie lokalnym,
6. zapewnienie obiegu informacji pomiędzy Koordynatorem Programu a podmiotami współpracującymi na poziomie lokalnym,

7. monitorowanie osiągnięcia celów Programu na obszarze województwa i przygotowanie rocznego sprawozdania z realizacji Programu.

V. Obszary, kierunki i działania Programu

Cel szczegółowy nr 1: Wzrost wiedzy oraz umiejętności w zakresie identyfikacji zagrożeń dla bezpieczeństwa i sposobów ograniczania i zapobiegania im w różnych sferach życia społecznego

Obszar 1. Propagowanie aktywnego i bezpiecznego stylu życia

1. przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej oraz kształtowanie właściwych postaw, w tym poszanowanie godności człowieka,
2. wskazywanie zagrożeń wynikających z uzależnień od środków psychoaktywnych (alkohol, narkotyki, nowe substancje psychoaktywne) i uzależnień od Internetu (gry on-line, hazard on-line, media społecznościowe, FOMO⁴⁾),
3. aktywizacja i wsparcie rodziców w zakresie zapobiegania i rozpoznawania niepokojących zachowań dzieci i młodzieży korzystających z technologii cyfrowych, tj. telewizja, komputer, Internet czy telefon komórkowy,
4. upowszechnienie wiedzy nt. czynników ryzyka wpływających na pojawienie się zachowań samobójczych – działania skierowane do wybranych grup wiekowych, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży i seniorów,
5. promowanie idei bezpiecznych zachowań podczas letniego i zimowego wypoczynku (bezpieczeństwo nad wodą i w górach) oraz w zakresie bezpieczeństwa dotyczącego zagrożeń zatruciem tlenkiem węgla w okresie jesienno-zimowym;

pożądane kierunki działania:

- a) upowszechnienie w szkołach działań ukierunkowanych na wyeliminowanie agresji wśród dzieci i młodzieży oraz przeciwdziałanie używania przez nich środków psychoaktywnych (alkohol, narkotyki, dopalacze, energetyki, leki/prekursory),
- b) opracowanie procedury postępowania w przypadku ujawnienia próby samobójczej wśród dzieci i młodzieży i jej rozpropagowanie we wszystkich szkołach i placówkach oświatowych,
- c) tworzenie mechanizmów międzyinstytucjonalnego współdziałania (Policja, ośrodki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe) w zakresie przeciwdziałania patologiom,

⁴⁾ FOMO (ang. *Fear of missing out*, dosłownie strach przed tym, co nas omija) – lęk przed wypadnięciem z obiegu, który wiąże się z obawą, że coś naprawdę ciekawego i satysfakcjonującego dzieje się bez naszej wiedzy. Często związane z byciem off-line.

- d) propagowanie przedsięwzięć mających na celu przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym poprzez zaangażowanie w sport i bezpieczne i aktywne spędzanie wolnego czasu,
- e) organizowanie forów wymiany doświadczeń i oceny stanu bezpieczeństwa,
- f) organizowanie grup wsparcia w zależności od zdiagnozowanych lokalnie potrzeb i skali zagrożenia społecznymi zachowaniami,
- g) opracowanie diagnoz i analiz;

mierniki realizacji:

- liczba przeprowadzonych badań ankietowych (ankiety wstępne i ankiety ewaluacyjne, także w formie on-line),
- liczba osób uczestniczących w spotkaniach/konferencjach,
- liczba zrealizowanych kampanii społecznych,
- liczba zrealizowanych spotkań/konferencji,
- liczba odsłon materiału filmowego/informacyjnego.

Obszar 2. Tworzenie, rozwijanie i doskonalenie kompetencji społecznych w zakresie cyberbezpieczeństwa

1. Cyberhigiena – czyli jak bezpiecznie korzystać z Internetu i urządzeń cyfrowych – działania edukacyjno-informacyjne skierowane do wszystkich grup wiekowych,
2. edukacja w zakresie identyfikacji i przeciwdziałania dezinformacji w cyberprzestrzeni, czyli *fake news*⁵⁾, *deep fake*⁶⁾;

pożądane kierunki działania:

- a) przeciwdziałanie cyberprzemocy poprzez edukację medialną, czyli przekazywanie dzieciom i młodzieży oraz seniorom wiedzy teoretycznej i praktycznej nt. posługiwania się technologią komunikacyjną,
- b) podnoszenie wiedzy nt. zagrożeń płynących z nieuważnego użytkowania Internetu i nowoczesnych narzędzi komunikacji oraz uczenie ich zasad odpowiedzialnego i bezpiecznego korzystania z tych technologii (np. testy/konkursy wiedzy),
- c) tworzenie programów rozwijających kompetencje społeczne dzieci i młodzieży, które mogą przyczynić się do osłabienia poczucia bezkarności działania w środowisku on-line (np. scenariusze zajęć praktycznych),

⁵⁾ Fake newsy – wpisy, wiadomości, kanały informacyjne, w których przekazywane dane okazują się nieprawdziwe lub przeinaczone (więcej informacji na stronie <https://www.gov.pl/web/baza-wiedzy/rozpoznawanie-nieprawdziwych-informacji>).

⁶⁾ Termin *deepfake* powstał z połączenia wyrazów *deep learning* (głębokie uczenie) oraz *fake* (falszyfikat). Oznacza zaawansowaną technikę manipulacji treściami multimedialnymi, głównie wideo lub audio, przy użyciu sztucznej inteligencji (AI) i głębokiego uczenia maszynowego.

- d) tworzenie grup wsparcia dla osób dotkniętych cyberprzemocą,
- e) opracowanie procedury postępowania w przypadku ujawnienia cyberprzemocy w szkole i jej rozpropagowanie we wszystkich szkołach i placówkach oświatowych,
- f) opracowanie poradnika „dobrych praktyk” w zakresie codziennych działań, podnoszących poczucie bezpieczeństwa podczas wszelkich działań on-line,
- g) organizowanie kampanii informacyjnych i podnoszenie wiedzy społecznej w zakresie identyfikacji dezinformacji;

mierniki realizacji:

- liczba przeprowadzonych badań ankietowych (ankiety wstępne i ankiety ewaluacyjne, także w formie on-line),
- liczba zrealizowanych kampanii społecznych / spotkań / konferencji,
- liczba osób uczestniczących w spotkaniach/konferencjach,
- liczba odsłon materiału filmowego/informacyjnego.

Obszar 3. Kształtowanie pożądanych postaw obywatelskich, społecznych i etycznych

1. podniesienie wiedzy i świadomości prawnej obywateli w zakresie odpowiedzialności karnej za naruszenia norm prawnych (np. odpowiedzialność za szkody w mieniu, przestępstwa związane z wykorzystaniem sieci Internet, przestępstwa związane z przemocą rówieśniczą),
2. zapobieganie radykalizacji, przestępstwom z nienawiści i przejawom mowy nienawiści, dyskryminacji i cyberprzemocy,
3. postępowanie w sytuacjach zagrożenia kryzysowego, w tym szkolenia z obrony cywilnej, pierwszej pomocy i powszechnej samoobrony,
4. podniesienie wiedzy i świadomości prawnej oraz kulturowej uchodźców i migrantów w zakresie odpowiedzialności karnej za naruszenia norm prawnych;

pożądane kierunki działania:

- a) działania edukacyjne, mające na celu wyposażenie młodzieży i dorosłych, w tym cudzoziemców, w niezbędną wiedzę oraz umiejętności do uczestnictwa w życiu społecznym (np. testy wiedzy),
- b) promowanie w mediach społecznościowych prospołecznych wzorców zachowań (np. filmy edukacyjne),
- c) szkolenia z udzielania pierwszej pomocy oraz szkolenia o sposobach zachowania się w sytuacjach kryzysowych;

mierniki:

- liczba przeprowadzonych badań ankietowych (ankiety wstępne i ankiety ewaluacyjne, także w formie on-line),
- liczba zrealizowanych kampanii społecznych,
- liczba zrealizowanych spotkań/konferencji,
- liczba osób uczestniczących w spotkaniach/konferencjach.

Obszar 4. Propagowanie kultury bezpieczeństwa ruchu drogowego wśród obywateli

1. działania profilaktyczno-edukacyjne skierowane do uczestników ruchu drogowego mające na celu podniesienie poziomu świadomości w zakresie ryzyka wypadkowego i zagrożenia dla utraty życia lub zdrowia, tj. wzmacnianie kultury BRD poprzez znajomość i stosowanie przepisów o ruchu drogowym oraz unikanie zachowań ryzykownych poprzez:
 - 1.1. podnoszenie wiedzy w zakresie współczesnych uwarunkowań bezpieczeństwa w ruchu na drogach publicznych i prawidłowego uczestniczenia w nim, a także rozwiązań ograniczających skutki błędów popełnianych przez użytkowników dróg,
 - 1.2. kształtowanie właściwych postaw i zachowań uczestników ruchu drogowego poprzez wzrost ich wiedzy dotyczącej skutków i konsekwencji przekraczania dopuszczalnej prędkości, niezachowania należytej ostrożności oraz agresywnej postawy wobec innych uczestników ruchu, a także nierespektowania praw osób pieszych, kierujących rowerami i innymi lekkimi pojazdami,
 - 1.3. wzmacnianie poczucia współodpowiedzialności za bezpieczeństwo w ruchu drogowym, przestrzegania przepisów ruchu drogowego, w tym zasady szczególnej ostrożności i ograniczonego zaufania, zwłaszcza w miejscach przecinania się kierunków ruchu,
 - 1.4. utrwalanie nawyków u osób pieszych w zakresie zachowania zasady szczególnej ostrożności podczas przechodzenia przez jezdnię, w tym również na przejściu dla pieszych, oraz propagowanie stosowania elementów odblaskowych;
2. propagowanie stosowania obowiązkowego wyposażenia roweru, hulajnogi elektrycznej i UTO⁷⁾, wypracowanie nawyków i umiejętności bezpiecznego korzystania z dróg, przestrzeganie przepisów ruchu drogowego dotyczących kierujących rowerami i innymi lekkimi pojazdami;

pożądane kierunki działania:

- a) edukacja skierowana do wszystkich grup wiekowych w celu kształtowania świadomego i kulturalnego uczestnika ruchu drogowego, respektującego prawo i szanującego prawa innych użytkowników dróg,

⁷⁾ Urządzenie transportu osobistego – kategoria pojazdów zdefiniowana w polskim prawie jako napędzane elektrycznie – z wyłączeniem hulajnóg elektrycznych – bez siedzenia i pedałów, konstrukcyjnie przeznaczonych do poruszania się wyłącznie przez kierującego znajdującą się na tym pojeździe.

- b) promowanie działań na rzecz bezpieczeństwa ruchu drogowego m.in. poprzez organizację turniejów, konkursów, zawodów, celem których będzie popularyzowanie przepisów ruchu drogowego wśród wszystkich użytkowników ruchu drogowego, doskonalenie umiejętności jazdy (np. kursy na kartę rowerową), podnoszenie kultury i sprawności ruchu drogowego;

mierniki:

- liczba przeprowadzonych badań ankietowych (ankiety wstępne i ankiety ewaluacyjne, także w formie on-line),
- liczba osób uczestniczących w spotkaniach propagujących bezpieczne postawy i zachowania w ruchu drogowym,
- liczba zrealizowanych kampanii społecznych.

Obszar 5. Profilaktyka w zakresie oszustw na szkodę osób i podmiotów gospodarczych – wypracowanie dobrych praktyk⁸⁾

1. działania edukacyjne skierowane do wszystkich grup wiekowych ukierunkowane na zwiększanie świadomości o zagrożeniach oszustwami,
2. zintensyfikowanie współpracy z sektorem gospodarczym w obszarze wymiany informacji/szkoleń i edukacji nt. zagrożeń oszustwami na szkodę osób i podmiotów gospodarczych;

pożądane kierunki działania:

- a) przeprowadzanie szkoleń i działań edukacyjnych,
- b) wydawanie publikacji/poradników dot. bezpiecznych kontaktów handlowych ze szczególnym uwzględnieniem funkcjonowania handlu w cyberprzestrzeni,
- c) tworzenie lokalnych partnerstw na rzecz przeciwdziałania przestępczości gospodarczej;

⁸⁾ Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji jest odpowiedzialny za ochronę bezpieczeństwa i porządku publicznego. Prowadzi działania w odniesieniu do przestępczości gospodarczej zarówno bezpośrednio – m.in. przez przygotowywanie propozycji zmian systemowych o charakterze prawnym i organizacyjnym, pozwalających na podnoszenie skuteczności przeciwdziałania i zwalczania tej formy przestępczości, jak również pośrednio – przez realizowanie działań nadzorczych w odniesieniu do Policji i Straży Granicznej. Policja prowadzi działania we wszystkich obszarach występowania przestępczości gospodarczej, wykorzystując w tym celu m.in. ofensywne metody pracy operacyjnej. Kluczową rolę w niniejszym zakresie odgrywają: Biuro Zwalczania Przestępczości Ekonomicznej KGP, pioniry do walki z przestępczością ekonomiczną w ramach Centralnego Biura Śledczego Policji, wydziały do walki z przestępczością gospodarczą na szczeblu komend miejskich i powiatowych. Natomiast w kontekście przestępczości gospodarczej o charakterze transgranicznym istotną rolę odgrywa Straż Graniczna, która realizuje zadania m.in. w odniesieniu do zwalczania przestępczości akcyzowej. Straż Graniczna posiada w zakresie swojej właściwości uprawnienia do rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw i wykroczeń oraz ścigania ich sprawców. Wypracowanie skutecznych mechanizmów przeciwdziałania przestępczości gospodarczej wymaga bezpośredniej współpracy pomiędzy organami ścigania a innymi podmiotami, w tym administracją publiczną i organizacjami przedstawicielskimi reprezentującymi interesy podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w branżach najbardziej narażonych na działalność przestępczą. Współpraca ta dotyczyć może w szczególności identyfikacji zagrożeń, wypracowywania skuteczniejszych rozwiązań prawnych, wymiany informacji i doświadczeń czy profilaktyki społecznej.

mierniki realizacji:

- liczba zrealizowanych działań,
- liczba osób, którym udzielono informacji w zakresie przeciwdziałania przestępczości gospodarczej.

Cel szczegółowy nr 2: Kształtowanie bezpiecznych przestrzeni w miejscach publicznych społeczności lokalnych**Obszary:****Obszar 1. Budowa/przebudowa/remont elementów bezpieczeństwa infrastruktury drogowej⁹⁾:**

1. Budowa/przebudowa/remont: brakujących fragmentów chodników, zatok autobusowych, środków uspokojenia ruchu (wyspy drogowe, fizyczne separacje ruchu, progi zwalniające jako wyniesione przejście dla pieszych), dróg dla rowerów / pasów ruchu dla rowerów / przejazdów dla rowerów, słupków uniemożliwiających parkowanie, rond, sygnalizacji świetlnej, miejsc zdiagnozowanych jako niebezpieczne, montowanie oświetlenia nad przejściami i w okolicy przejść dla pieszych, szczególnie w obszarach niezabudowanych, budowa oświetlenia chodników w ciągach dróg publicznych, montowanie barier ochronnych, oznakowania pionowego i poziomego, skorygowanie widoczności pojazdów i pieszych w rejonie przejść dla pieszych – tj. wycinka krzewów, drzew i in.;

pożądane kierunki działania:

- a) opracowanie diagnoz, potrzeb społecznych i analiz zagrożeń w ruchu drogowym poprzedzających działania inwestycyjne (opracowanie analizy ryzyka dla miejsca, w którym ma być przeprowadzona inwestycja¹⁰⁾);

mierniki realizacji:

- liczba zrealizowanych projektów,
- wskaźnik ryzyka wystąpienia wypadku drogowego w miejscu zrealizowanej inwestycji (analiza przed i po wykonaniu inwestycji – w cyklu półrocznym i rocznym).

⁹⁾ Potrzeba zwiększenia bezpieczeństwa na drogach samorządowych wynika zarówno ze statystyk, które wskazują na wzrost liczby wypadków drogowych oraz wzrost liczby kolizji, jak i badań potrzeb lokalnych. *Program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej* od wielu lat stanowi istotny instrument wsparcia realizacji zadań na drogach zarządzanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Przez przyznawane dofinansowanie następuje przyspieszenie powstawania nowoczesnej i bezpiecznej infrastruktury drogowej na szczeblu lokalnym, która stanowi ważny element prawidłowego funkcjonowania i rozwoju gospodarki, a tym samym przyczynia się do poprawy poziomu życia obywateli.

¹⁰⁾ Mając na uwadze dotychczasowe doświadczenia przy ocenianiu projektów, zasadne jest, aby przedkładane w ramach celu nr 2 pkt 1 projekty były poprzedzone wykonaniem audytu bezpieczeństwa ruchu drogowego (pieszego) w miejscu planowanej inwestycji punktowej ubiegającej się o dofinansowanie. Projekt powinien obejmować charakterystykę miejsca i oznakowanie przejścia dla pieszych, ze szczególnym uwzględnieniem wniosków wynikających z audytu bezpieczeństwa ruchu drogowego, a także potrzeb i charakteru ruchu pieszego, zawierającego również wskazanie i ocenę zasadności zastosowania rozwiązań alternatywnych, a także uwzględniać wytyczne Ministra Infrastruktury (WR-D-40).

Obszar 2. Budowa/przebudowa/remont monitoringu wizyjnego w przestrzeni publicznej:

1. tworzenie Zintegrowanego Miejskiego Monitoringu Wizyjnego,
2. zakup mobilnych urządzeń monitorujących (drony), w szczególności dla lokalizacji, gdzie często odbywają się imprezy masowe i zgromadzenia,
3. promowanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie nadzoru wizyjnego ruchu drogowego;

pożądane kierunki działania:

- a) opracowanie diagnoz, potrzeb społecznych i analiz zagrożeń w przestrzeni publicznej poprzedzających działania inwestycyjne (opracowanie inwentaryzacji i analizy ryzyka dla miejsca, w którym ma być przeprowadzona inwestycja);

mierniki realizacji:

- liczba zrealizowanych projektów,
- wskaźnik ryzyka wypadkowości w miejscu zrealizowania inwestycji (analiza przed i po wykonaniu inwestycji).

Podane w powyższych obszarach „pożądane kierunki działania” stanowią katalog otwarty. Ważnym kryterium oceny projektów będzie ich innowacyjność oraz ocena stopnia przydatności ich realizacji w korelacji z diagnozą zagrożenia w danym środowisku lokalnym.

W kontekście mierników realizacji, w szczególności odnoszących się do obszarów „miękkich”, które są trudne do oceny w formie liczb, należy przedstawić rezultaty projektu w formie jakościowej, poparte udokumentowanym materiałem źródłowym lub przeprowadzonymi badaniami jakościowymi.

VI. Przewidywane skutki finansowe

Realizacja *Rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej* została zaprojektowana na lata 2025–2028.

Na realizację Programu przewiduje się przeznaczyć z rezerwy celowej 48 000 000 zł, w tym w podziale na poszczególne lata realizacji Programu wyniosą:

- 1) 2025 r. – 12 000 000 zł,
- 2) 2026 r. – 12 000 000 zł,
- 3) 2027 r. – 12 000 000 zł,
- 4) 2028 r. – 12 000 000 zł.

Dodatkowo w każdym roku funkcjonowania Programu (w perspektywie finansowej na lata 2025–2028), w części 42 – Sprawy wewnętrzne, dział 754 na koszty realizacji Programu przeznaczone zostanie po 235 000,00 zł na zadania o charakterze centralnym, tj.:

- zakup ekspertyz, analiz i opinii (w tym m.in. ewaluacja *Rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpiecznie*) 90 000,00 zł
- organizacja i współorganizacja konferencji i kampanii profilaktycznych 145 000,00 zł o zasięgu ogólnopolskim oraz zakup nagród i artykułów bezpieczeństwa na potrzeby akcji i kampanii profilaktyczno-edukacyjnych realizowanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji lub pod honorowym patronatem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, w tym m.in.:
 - organizacja ogólnopolskiego przeglądu musztr klas mundurowych służb podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji,
 - organizacja ogólnopolskiej konferencji „Razem bezpiecznie”,
 - organizacja ogólnopolskiej kampanii „Czad i ogień – obudź czujność”,
 - zakup artykułów bezpieczeństwa (czujki dymu i czujki tlenku węgla, lampki do rowerów, odblaski, parasole z odblaskiem) na potrzeby akcji i kampanii profilaktyczno-edukacyjnych realizowanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz nagród dla zwycięzców turniejów, mistrzostw realizowanych w ramach działań profilaktycznych objętych honorowym patronatem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Wyżej wymienione wydatki w wysokości 235 000,00 zł planowane corocznie w części 42 – Sprawy wewnętrzne w dziale 754 w 2025 r. zostały ujęte w tej części budżetowej w projekcie ustawy budżetowej na 2025 r. i będą również ujmowane w kolejnych latach budżetowych.

Środki na realizację Programu będą przekazywane do budżetów wojewodów z przeznaczeniem na dotacje na dofinansowanie zadań mieszczących się w ramach Programu, a nie finansowanie w całości realizacji zadań. Mechanizm ten ma zmotywować jednostki samorządu terytorialnego do racjonalnego planowania budżetu, a organizacje pozarządowe do poszukiwania alternatywnych źródeł finansowania.

Minimalny udział wkładu własnego beneficjenta w finansowaniu zadań własnych bieżących i inwestycyjnych, zgodnie z art. 128 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1530, 1572, 1717, 1756 i 1907 oraz z 2025 r. poz. 39), wynosi 20 % kosztów projektu ogółem.

Ponadto w celu przekazania lub wspólnego wykonywania zadań określonych w Programie wojewodowie będą mogli zawierać z jednostkami samorządu terytorialnego stosowne porozumienia administracyjne.

W ramach projektów realizowanych w celach szczegółowych Programu jest przewidziane dofinansowanie m.in. zakupu sprzętu mającego znaczenie dla bezpieczeństwa i porządku publicznego, a także wsparcia inicjatyw lokalnych dotyczących bezpieczeństwa.

Minister właściwy do spraw wewnętrznych dokona podziału rezerwy celowej zabezpieczonej w budżecie państwa na dofinansowanie projektów.

Wojewoda przekaze środki na realizację projektów w formie dofinansowania:

1. zadań realizowanych przez organizacje pozarządowe. Zlecenie realizacji zadań oraz przekazanie dotacji celowej na ich realizację następuje w formie umów zawieranych w oparciu o zasady i tryb przewidziane w ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych oraz ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2024 r. poz. 1491, 1761 i 1940),
2. zadań realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Zlecenie zadania oraz jego realizacja następuje w formie porozumienia administracyjnego zawieranego pomiędzy wojewodą a daną jednostką samorządu terytorialnego przy uwzględnieniu przepisów ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 356) oraz ustaw: o samorządzie gminnym, o samorządzie powiatowym lub o samorządzie województwa¹¹⁾.

Rozwiązanie to zapewni płynność składania wniosków przez wojewodów o wykorzystanie środków ww. rezerwy celowej oraz płynność wydawania przez Ministra Finansów decyzji dla wojewodów w zakresie przeznaczenia jej środków, w szczególności mając na uwadze termin, o którym mowa w art. 154 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

Podmiot realizujący zadania przedstawione w złożonym projekcie, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 maja 2021 r. w sprawie określenia działań informacyjnych podejmowanych przez podmioty realizujące zadania finansowane lub dofinansowane z budżetu państwa lub z państwowych funduszy celowych (Dz. U. poz. 953 i 2506 oraz z 2023 r. poz. 1471)¹²⁾, podejmuje odpowiednie działania informacyjne.

Powyższy Program nie stanowi programu wieloletniego w rozumieniu art. 136 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

¹¹⁾ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2024 r. poz. 566, 1907 i 1940).

¹²⁾ Materiały niezbędne do realizacji działań informacyjnych – wzory tablic i plakatów – <https://www.gov.pl/web/premier/dzialania-informacyjne>.

VII. Przewidywane efekty i zagrożenia realizacji Programu

Z uwagi na specyfikę obszarów działania określonych w Programie trudno przykładać jedną miarę do wszystkich projektów, jednak można określić pewne prawidłowości. Bardzo duże zróżnicowanie celów projektów przekłada się na odmiennność ich rezultatów. W niektórych obszarach (np. bezpieczeństwo w ruchu drogowym, budowa/przebudowa/remont monitoringu) dominują rezultaty twarde, podczas gdy w innych (np. propagowanie bezpiecznego stylu życia) – rezultaty miękkie.

Zakłada się, że zadania realizowane w ramach Programu doprowadzą m.in. do:

- a) rozwoju, wzmocnienia i upowszechnienia działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy dzieci i młodzieży – zmniejszenia tolerancji na przejawy przemocy dzieci i młodzieży oraz poprawy umiejętności właściwego zachowania wobec zjawisk niebezpiecznych,
- b) wzmocnienia pozytywnych wzorców życia rodzinnego,
- c) wykształcenia pozytywnego wizerunku służb mundurowych oraz zwiększenia zaufania do nich wśród dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym i demoralizacją oraz tych, których rodzice weszli w konflikt z prawem i mogą przekazywać dzieciom negatywny obraz służb mundurowych,
- d) zwiększenia dostępności do pomocy specjalistycznej osobom doznającym przemocy i/lub cyberprzemocy, w tym zapewnienia miejsc w całodobowych placówkach udzielających pomocy,
- e) podniesienia jakości usług świadczonych na rzecz osób zagrożonych bądź doznających przestępczości i aspołecznych zachowań,
- f) wzrostu wiedzy społecznej na temat zagrożeń, jakie niosą ze sobą najnowsze techniki komunikacji,
- g) podniesienia kwalifikacji i wzrostu kompetencji osób zajmujących się świadczeniem usług dla osób dotkniętych przestępstwem i aspołecznymi zachowaniami,
- h) wzrostu wiedzy społecznej w zakresie odpowiedzialności karnej za naruszenia norm prawnych,
- i) poprawy/wzrostu poczucia bezpieczeństwa społeczeństwa – poprawy stanu wiedzy teoretycznej i praktycznej w zakresie bezpieczeństwa, w tym także z zakresu zarządzania kryzysowego,
- j) wyszkolenia kierowców w zakresie pomocy medycznej, sposoby reagowania na patologie i negatywne zachowania,
- k) wzrostu wiedzy obywateli i MŚP dotyczącej bezpieczeństwa w kontaktach handlowych,

- l) wyposażenia uczestników ruchu drogowego w wiedzę nt. wpływu alkoholu i narkotyków na sprawności prowadzenia pojazdów mechanicznych i niemechanicznych,
- m) kształtowania wśród wszystkich uczestników ruchu drogowego pożądanych postaw zgodnych z zasadami bezpieczeństwa ruchu drogowego,
- n) redukcji liczby wypadków/ofiar drogowych,
- o) poprawy koordynacji i skuteczności współpracy podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny z jednostkami samorządu terytorialnego i organizacjami pozarządowymi na rzecz poprawy bezpieczeństwa publicznego,
- p) zakupu/doposażenia kamer do istniejących monitoringów wizyjnych, co ma ograniczyć zachowania aspołeczne i zmniejszyć liczbę popełnianych wykroczeń/przestępstw.

Jako potencjalne zagrożenia realizacji Programu należy wskazać:

1. opóźnienia w realizacji działań w ramach pierwszego roku obowiązywania Programu w związku z długotrwałą procedurą uzgodnień Programu jako programu rozwoju w rozumieniu ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2025 r. poz. 198),
2. opóźnienia w realizacji celów szczegółowych wynikające z nieplanowanych w momencie przyjmowania Programu reorganizacji i zmian funkcjonalnych podmiotów odpowiedzialnych za ich wdrażanie,
3. ograniczenie środków budżetowych na finansowanie Programu,
4. brak wystarczającej liczby zgłoszeń inicjatyw spełniających wymagania formalne i merytoryczne,
5. wystąpienie czynników niezależnych, jak epidemia, utrudniających działania o charakterze profilaktycznym.

VIII. Sposób monitorowania i sprawozdawczości

Monitorowanie osiągnięcia celów szczegółowych Programu będzie prowadzone na szczeblu wojewódzkim. Efektem przeprowadzonego monitoringu będzie opracowanie rocznego sprawozdania z realizacji projektów, które zostanie przedłożone do Koordynatora Programu w terminie do końca lutego roku następnego. Następnie dane ze szczebla wojewódzkiego będą weryfikowane przez Koordynatora Programu pod względem poziomu osiągnięcia celów szczegółowych założonych w projektach, które uzyskały dofinansowanie w ramach Programu. Sprawozdanie za ostatni rok obowiązywania Programu będzie stanowić podsumowanie całości edycji.

Sprawozdanie wojewody stanowić będzie wkład do rocznego raportu postępu realizacji Programu w danym roku sprawozdawczym.

Program będzie podlegał corocznym badaniom ewaluacyjnym w zakresie efektów realizacji Programu.

Koordynator Programu corocznie opracuje raport postępu realizacji Programu w danym roku sprawozdawczym, który będzie przedkładany, wraz z wynikami badań ewaluacyjnych, w terminie do dnia 30 czerwca następującego po roku stanowiącym okres sprawozdawczy, do przyjęcia Radzie Ministrów.